

Érd sikerre ítelve

Beszélgetés T. Mészáros Andrással, a város polgármesterével

A ma dinamikusan gyarapodó megyei jogú várost, Érdet a közelmúltban még Közép-Európa legnagyobb falujaként tartották számon. A Budapest határában hirtelen várossá nőtt település sajátos gondjainak megoldására a városvezetésnek a helyi hagyományokra és kulturális értékekre alapozó, határozott elképzelései vannak.

– Érd az ország legfiatalabb városa, egy virágzó kertváros, ahol az átlagéletkor nem éri el a harmincöt évet. Ezen kívül Pest megye legnagyobb városa, kistérségi központ; Diósd, Tárnok, Százhalombatta tartoznak még e kistérséghez. Érd 2006 óta megyei jogú város. Hatvanháromezer-ötszáz lakosa van, és a tény, miszerint évente ezer-ezerháromszáz beköltöző választja lakóhelyéül, azt mutatja, hogy vonzó város. Mindezek együtt: a kistérségben betöltött központi szerepe, a gyors gyarapodás, az elmúlt években megindult fejlesztések azért is szembetűnőek, mert nemrégiben még Közép-Európa legnagyobb falujaként emlegették. Az intézményi háttér, a város társadalmi szerkezte ehhez az állapothoz igazodott. Az új kihívások elől azonban nem lehetett kitérni. Érd sikerre van ítelve. Olyan közlekedési csomópont – érinti az M6-os, az M7-es, a 70-es út, az északi és a déli vasútvonal, a Duna, Budapest közelsége –, amely szinte mágnesként vonzza magához a vállalkozásokat, az otthont kereső családokat.

Ez a gyors növekedés ugyanakkor veszélyeket is rejthet magában, ha nem készülünk fel rá, ha nem próbáljuk helyes irányba terelni a

változásokat. Amikor abba a helyzetbe kerültünk, hogy befolyásolni tudtuk a város fejlődését, rögtön

azzal kezdtük, hogy elfogadtunk egy értékvédelmi rendeletet. Ez lényegében azt mondja ki, hogy az a kertés, családi házas településszerkezet, amely Érdre jellemző, önmagában nagyon nagy érték, tehát megőrzendő. A dinamikus beköltözés a sűrűbb társasházi, lakóparki, lakótelepi beépítés igényét veti fel, de ha a frissen jelentkező igényeknek megfontolás nélkül szabad utat engednénk, sérülnének az őslakosok jogai, és a város is elveszítené egyik legfőbb vonzerejét. Meg kell

találnunk tehát az egyensúlyt, s a város szerkezetét megőrizve kell a gyarapodás által ránk rótt feladatoknak megfelelni.

– *Egy város lelke a kultúra, mondják sokan, és ezt gondolom én is. Mások szerint ez csupán tizenkilencedik századi szépelgés, a kultúra nem számít. Mi van akkor, ha egy város lélektelen? Semmi. A pénz határoz meg úgyis mindent. Érden mi a helyzet? A gyors létszámbeli és anyagi gyarapodást milyen ütemben követte, követte-e egyáltalán a kulturális intézményrendszer fejlődése?*

– Ezt a növekedési ütemet nem követte, talán nem is követhette, hiszen a növekedés legdinamikusabb szakasza éppen arra az időszakra esett, amikor az önkormányzatok anyagi forrásai, közülük éppen azok, amelyek kultúrára fordíthatók, jelentősen megcsappantak. Ennek ellenére meggyőződésünk, hogy egy város arcélét elsősorban a kultúra határozza meg, a kultúra teremt egy város lakosságából közösséget. Különösen érvényes ez egy olyan, jórészt alvó-

város jellegű település esetében, mint Érd, amelynek polgárai nemcsak dolgozni, de kulturális igényeiket kielégíteni is a fővárosba járnak. Ha Érd képes sajátos kulturális arcélt kialakítani, akkor az itt lakóknak nem kell mindenáron másutt keresni kulturális kötődésüket; ha részt vesznek, részt vehetnek a város kulturális életében, akkor helyi identitásukat is könnyebben találják meg. És akkor a közösség erősödik. Nekünk nagyon nagy gondunk és nagyon nagy átkunk,

hogyan az itt lakóknak több mint a fele a fővárosban dolgozik. Ez azt jelenti, hogy az ingázó érdi polgár reggel beül az autóba vagy fölszáll a tömegközlekedés esedékes járatára, s elindul budapesti munkahelyére. Az utazás másfél órát vesz el az életéből, s este a visszaút megint másfél órát. A szomszédokra, a beszélgetésre, a helyi kulturális életre már alig marad ideje, energiája.

A mi feladatunk az, hogy olyan kulturális események megrendezését segítsük elő, amelyek mindezek ellenére itt tartják az embereket, és a várost nemcsak lakható helyé, hanem szellemi közösséggé is teszik. Idei programjaink közül a *Költészet napját* emelném ki, amelyet irodalmi szemelvényekkel, fűszerezett vacsorával, a magyar irodalomból ismert ételek kínálásával zártunk. Akkor volt az érdeklődés, hogy a jegyek már elővételben elfogytak. Ez is, mint a többi kulturális rendezvényünk, reményeink szerint az érdiség érzését, az összetartozás tudatát erősíti. Erre pedig nagy szükség van, hiszen sajátos helyzetünknel fogva Érden senki nem születik. Itt nincs szülőotthon, nincs kórház, következésképpen minden érdi anya Budapesten szüli meg a gyermekét, ez kerül az anyakönyvbe és később a személyi igazolványba is. Ha valaki megkérdezi tőlem, hol születtem, és én azt mondom, Jászkiséren, ez már önmagában fölér egy hitvallással. Azok, akik a Jászságban születtek, egyből tudják, hogy valami közük van egymáshoz. Hiszen a születési hely szimbolikus erejű jelzés, önmagá-

ban is identitásképző erő. Az érdiak esetében ez az erő nem létezik. Az érdi ember már születése pillanatában „el van magától idegenedve”,

hiszen az élete úgy kezdődik, hogy megszületik Budapesten, a szülei pedig hazahozzák Érdre. Ezért nálunk különösen fontos hogy fokról fokra építsük fel az itt lakókban a helyhez tartozás érzését, a közösségi tudatot. A városban lakók többségét, az új városlakókat a kedvező gazdasági és közlekedési adottságok vonzották ide, a városért tenni akaró és tudó városi polgárokká azonban csakis a kultúra formálhatja őket.

– *Azért Érd régi település, nem a semmiből keletkezett. Van mire építkezni.*

– Természetesen van Érdnek Ófaluja, Újfaluja, ezek régi településrészek, 1702-től mezővárosi rangja volt Érdnek. Az új betelepülők többsége erről semmit nem tud, a régi polgárok befolyását a város életében pedig már a szocializmus megszüntette. Azóta nemzedékek tűntek el, újra kell hát építkezni. Természetesen fontosnak tartjuk, hogy visszanyúljunk a gyökerekhez. Őseink tudták, hova építkeznek. Meg kell nézni Ófalut a Duna partján, gyönyörű természeti környezetben fekszik.

– *Valamikor jártam ott. Az izlés-sel elrendezett építészeti környezet szebb napokra emlékeztetett, a vedlő falakból azonban akkor már süttött az elhanyagoltság. A vakcin pislogó ablakok mögött mintha nem lakott volna senki. Ez a látvány, ez a hangulat azért is meglepett, mert gyerekkoromban visszavisszautazva szülőfalumba, többször elrobogott vonatunk az érdi, virágba borult gyümölcsös-kertek fölött. Anyám ilyenkor föl-fölsóhajtott, de jó volna*

itt lakni. Úgy negyven évvel ezelőtt aztán Ófaluban járva ezt az idilli Érdet kerestem, ezért döbbsentett meg a kitagadottság érzését sugalló látvány. Gondolom, a helyzet azóta sokat változott.

– Most, hogy az M6-ost átadták, sokkal több megközelítési pontja van Ófalunak. Már nem zsákfaló, így a jövőben dinamikus fejlődhet. Nekünk is nagyra törő terveink vannak itt. A Liget Termál Szállodának nagyon jó gyógyvize van, aminek köszönhetően Ófalu az Érdre irányuló egészségturizmus központja lehet.

– *A turizmus hozhat hasznot, anyagit is, a kultúrának, különösen az úgynevezett elitkultúrának azonban a közkeletű vélekedés szerint semmi haszna: nem lesz tőle olcsóbb sem a kenyér, sem a hús, de még a sör sem. Az ilyen ínséges időkben általában a kultúra körül ritkul meg a levegő, az oktatás, a tudományos kutatás, az ismeretterjesztés, a művészeti alkotómunka lehetetlenül el.*

– Érd hirtelen lett jelentős város, mint már említettem, s a kulturá-

lis élet területén vannak hiányosságai, de nem engedhetjük meg magunknak, hogy az anyagi szűkösség miatt ezek a hiányosságok tovább szaporodjanak. Azért sem, mert a válságból való kilábalás, az előrelépés legfőbb zálogát a képzett, művelt emberfők sokasága adja. Az együttműködésre képtelen, önző, azaz kulturálatlan magatartás divatja ideális fogyasztókat hozhat létre, de távlatos közösséget sohasem alkot. A mi célunk pedig az, hogy ez a város ne csak vegetáljon, hanem a magyar kultúra, az értékteremtés egyik figyelemre méltó, jövőt építő központjává váljék.

– *Érd az irodalom városa is igyekszik lenni. Ez különösen megbecsülendő törekvés ma, amikor az értéképző irodalom ellenében a tömegszórakoztatás és a hivatalos kultúrpolitika vállalva igyekszik felvonultatni a valódi irodalom pótlékait. A Magyar Napló szerkesztősége külön örömmel fogadta, hogy nemrég elhunyt munkatársunk, Bella István költő emlékére az önkormányzat az Írószövetséggel együtt Bella István-díjat alapított.*

– Bella István éven át lakott városunkban, ezért természetesen tartottuk, hogy az Írószövetséggel való együttműködésünk első fontos lépése a díj alapítása legyen. A díjat minden évben egy fiatal alkotó kaphatja meg. Az idei díjazott Zsille Gábor volt. A díjat a Magyar Kultúra Napján, az Írószövetség Érden tartott közgyűlésén vehette át az ünnepelt. Itt került sor a Kiss Benedeknek ítélte Péterfi Vilmos-díj átadására is. A *Kossuth-díjasok*

Érden című programunk keretében a legmagasabb állami irodalmi díj élő birtokosaival ismerkedhetnek meg az érdi diákok. Az irodalom mellett a képzőművészet is fontos szerepet játszik a város életében. Az itt élő sok jeles képzőművész közül kettőnek a nevét mindenképpen meg kell említenünk, Öry Emil szobrászművészt és Kéri Mihály festőművészt, a Dunapart című folyóirat művészeti szerkesztőjét. Mindketten sok értékes művel gazdagítják a várost és a magyar művészeti életet, ugyanakkor a város művészeti életének aktív szervezői is. Éppen az ő ösztönzésükre próbálkozunk már évek óta egy érdi nyári képzőművészeti tábor létrehozásával. Az idén ez a terv azért nem valósult meg, mert a festők és a szobrászok elképzeléseit nem tudtuk összeegyeztetni.

– *Hogyan és mikor született a szabadtéri színpad terve? Lesz-e, lehet-e valami belőle?*

– Az érdi téglagyárat valamikor a hatvanas-hetvenes évek táján zárták be. Az elhagyott téglagyár olyan, mintha egy valamikori görög színház romja volna. Ahogy

a magas partból kivájták az agyagot, egy természetes, a Dunára néző félkör alakú amfiteátrum alakult ki. Egy csodálatos, mondhatni szakrális tér, csak pénz és szellem kellene hozzá, hogy életre keljen. A szándék már a kilencvenes évek elején megfogalmazódott, az akarat azóta megvan bennünk, de a cselekvés ideje, úgy látszik, egyelőre még nem érkezett el. Reméljük, nem várat magára sokáig.

– *Színházat könnyebb építeni, mint működtetni, mondják.*

– Állandó társulatot nem is akarunk, túl közel van a főváros ahhoz, hogy ilyesmire igény lehetne itt. Szerényebb technikai felkészültséget igénylő darabok befogadására pedig alkalmas a művelődési ház. Mintegy négyszáz bérletesünk van, akik érdeklődéssel várják mindig az ide érkező vendégtársulatokat. A szabadtéri színpad sem színház lenne, elsősorban természeti szépsége révén vonzhatna ide különféle rendezvényeket.

– *Érden a köztudat egyszerű, falusias lakóváros könyveli el. Senkinek nem jut eszébe, hogy természeti szépségekre gondoljon vele kapcsolatban.*

– Pedig ha fölme gyünk az Érd-ófalui Duna-szakasz szakadó-partjának a tetejére, a Kakukk-hegyre például, olyan látvány tárul elénk, mint a Dunakanyarban. Itt, a parttetőn állt a Szapáry-kastély. 1969-ben én mint kisdíák a helytörténeti szakkör kirándulásán láttam a falakat, a tető már akkor sem volt a helyén, lebontották, aztán egyik pillanatról a másakra eltűntek a falak is, csupán a pince maradt. A pincerendszer még

most is tökéletes, és rendkívül impozáns, olyan méretű, hogy teherautóval be lehet hajtani. A kastély melletti gazdasági ház pedig egészében megmaradt.

– *Hogyan, és miért tűnt el a kastély?*

– A magyarországi KALOT, a Katolikus Legényegylet központja volt. Ez a Kerkai páter és Nagy Töhötöm által alapított ifjúsági mozgalom 1935 és 1946 között mintegy félmillió vidéki magyar fiatalembert mozgósított, fogott össze annak érdekében, hogy a földreformot és a magyar vidék ifjúságának boldogulását elősegítse. Páter Kerkai Jenő jezsuita szerzetes, aki később éppen a KALOT eredményes szervezése miatt került az ÁVH börtöneibe, 1924–27-ig a Szapáry-kastélyban töltötte a noviciátus éveit. A mozgalmat 1946-ban felszámolták. A kastély megúsza a háborút, de nem úszta meg a KALOT felszámolását. Bár 1948-ban még népfőiskolai előadásokat tartottak benne, hamarosan elkezdődött szisztematikus tönkretétele.

A község bikaistállójának építésszor kiderült, hogy a kastély tetőszerkezete tökéletesen alkalmas a bikaistálló befedésére. Így aztán lebontották és áttelepítették a bikaistállóra. Később rájöttek, hogy a kastély téglái is felhasználhatók erre meg arra. Az akkori tanács hagyta, talán titokban ösztönözte is az embereket, hogy széthordják, ellopkodják a megfojtott magyar lelki megújulás központjának köveit, és a saját kis önző köreiket építsék ki belőlük. Könnyen meg lehetett volna akadályozni ezt a folyamatot, ha az akkori politikai elit nem a rombolás elkötelezettje. Ófalu legszebb helyén akkor még mindig állna egy gyönyörű kastély. Mert ki volt az találva, hogy hova kell egy kastélyt építeni. Most is használjuk ezt a helyet közösségi

események megrendezésére. A Szentiván-éji tűzgyűjtást meg az előtte való mulatságot mindig ott tartjuk, a volt kastély helyén. Vannak tervek, egyelőre pénzhiány miatt meg nem valósítható tervek a régi klasszicista kastély visszaépítésére. A kastély pincéjét sokáig ifjúsági klubok, koncertek rendezésére használták. Később kiadták gombatermesztésre. A kilencvenes

években vissza tudtuk szerezni a pincét, kitaraktattuk, és most helyi érdekességgként meg tudjuk mutatni a látogatóknak, vendégeinknek. Saját funkciója jelen pillanatban nincs, de a pince, a környék, a gazdasági ház mind önkormányzati tulajdonban van, és gondolkozunk azon, milyen hasznosítási mód felelne meg legjobban a hely hagyományainak és az érdi polgárok igényeinek. A közelben található az a pincesor is, amely most kezd újraéledni. Sorra vásárolják meg, hozzák rendbe az elhagyott pincéket a gazdák, telepítik újra a régi szőlőket. Az önkormányzat is szeretne hozzájárulni ennek a patkó alakú pincesornak az újraélesztéséhez, mi is vásároltunk itt két pincét, eléjük fölépítünk egy présházat, évente itt rendezzük meg a szüreti mulatságot. Sokáig nem volt Érden szüreti mulatság, most már évek óta a helyi pincetulajdonosokkal karöltve egyre több érdeklődő részvételével, egyre nagyobb sikerrel rendezzük meg újra meg újra. Az idei szüreti mulatság alkalmából a

pincetulajdonosok felállították Szent Mihály szobrát. Szent Mihály Ófalu védőszentje. Ez a szoborállítás azt jelzi, a helyi pincetulajdonosok kezdenek közösséggként viselkedni, van saját akaratuk, jó irányba mutató akaratuk.

Van egy alig ismert, a török hódoltságból itt maradt nevezetességünk, egy minaret. Ma Magyarország területén mindössze három minaret található, ezekből az egyik Érden áll. Eddig nem sokat törődtek vele, mi szeretnénk az eddiginél jóval több figyelmet fordítani rá. A nyolcvanas évek végén egy betontetőt tettek rá, azt gondoljuk – és erről már elkezdtünk tárgyalni a török állammal és a Kulturális Örökség Hivatalával –, hogy a tornyot eredeti állapotába kellene visszaállítani. Nem mintha a török hódoltságot akarnánk vele ünnepelni, de ha már a csaknem másfél évszázados török pusztítás alatt valami épült is, azt jobb, ha megőrizzük, s nem úgy bánunk vele, mint a szovjet hódoltság helytartói a Szapáry-kastéllyal. Ófalu

tok körében közismert Csuka Zoltán Könyvtár.

– Ha följövünk Ófaluból, a régi balatoni út mellett rögtön megtaláljuk a Földrajzi Múzeumot, amely Érd egyik büszkesége. A klasszicista Wenckheim-kúriából alakult. Egy ideig a tanácsházának adott helyet, majd Balázs Dénes karsztkutató igyekezetére, az ő személyes akaratából tudtuk létrehozni a hetvenes évek második felében a múzeumot, amely először csak a Balázs Dénes-gyűjteményt foglalta magába. Ma már a világ minden tájáról érkeznek a magyar utazók, kutatók ajándékai. Dr. Kubassek János, Balázs Dénes tanítványa vezeti az intézményt, amely nem-

városunk gyökere, és mi megbecsüljük a gyökereinket.

Ugyanez a helyzet Újfaluvál. Ennek a városrésznek is jelentős a múltja. Ebből a múltból merítve neveztük el gazdasági programunkat Batthyány-programnak arról a Batthyány Fülöpről, aki Érd földbirtokosaként rengeteget tett a városért. Az Alsó utcát és a Felső utcát, ezt a két szép utcát, amely a klasszikus településtervezés korát idézi, ő hozta létre. Az Ófalu fölötti Szapáry-kastélyt is Fülöp herceg, ez a sikeres reformkori gazdálkodó birtokos és politikus építtette, az csak később került a Szapáryak birtokába. Mi a Batthyány Fülöp-féle hagyományt szeretnénk folytatni, a sikeres, építkező Magyarországot.

– *Aki nem ismeri Érdet, két intézményéről annak is hallania kellett: egyik az európai hírű Földrajzi Múzeum, a másik az irodalombará-*

rég ünnepelte fennállásának huszonötödik évfordulóját. Egy hónapja nyitottuk meg a *Magyar utazók a világban* című új, állandó kiállításunkat, amelynek megvalósítását a minisztériumi pályázaton nyert jelentős támogatás tette lehetővé.

– *A Csuka Zoltán Könyvtár író-olvasó találkozóinak révén országos hírű irodalomszervező műhelyként is megbecsülést vívott ki magának, itt készül a Duna-part című negyedéves irodalmi periodika is. A város életében milyen szerepet játszik a könyvtár?*

– A könyvtárban minden héten van rendezvény. Ahhoz a sokrétű közművelődési tevékenységhez, amelyet a könyvtár kifejlesztett, megint csak azt kell mondjam, egyelőre nem tudjuk biztosítani a megfelelő intézményi háttérrel. Az eredményes munka záloga a könyvtár dolgozóinak lelkesedése és áldozatkészsége.

Nagyon szűk kis hely ez. Megvásároltunk ugyan a könyvtár szomszédságában néhány telket, de nem a bővítésben gondolkodunk, hiszen megyei jogú város lévén a levéltárat is el kell helyeznünk. Így a levéltárral együtt a könyvtárat is új helyre szándékozunk telepíteni. Abba a belső, városközponti blokkba, amelynek kialakítása jelenleg a tervezés stádiumában van. Jelenleg fut egy pályázatunk, amely tartalmazza az új városközpont tervét; ennek kidolgozásakor Debrecen példáját vettük alapul. Mi is azt tervezük, hogy a közművelődési rendezvények, a kiállítások, a hangversenyek befogadására alkalmas szállodával, konferenciateremmel rendelkező városközpontot hozunk létre, amely nemcsak a magyar kultúra áldozatos szolgálójaként, de üzleti vállalkozásként is megállja a helyét. Nem rövidtávú programról van szó. A megvalósítás lehet, hogy öt, lehet, hogy nyolc vagy még több évet vesz igénybe. Olyan terv ez, amely, gondolom, a közpénzek indukálta beruházási kedv eredményeként a magántőkét is megmozdítja.

Itt, a polgármesteri hivattal szemben, a Földrajzi Múzeum jobboldali szárnyaként található a Geszthelyi-ház, amely egykor a Földrajzi Múzeum kiszolgáló épülete volt. Ez szintén műemlék. Most már ez is a város tulajdonában van. Szeretnénk felújítani, a tervek el is készültek. A múzeum másik, a Felső utca felőli melléképületét is meg akarjuk szerezni, és akkor vissza tudjuk állítani a régi kúriát gyönyörű belső udvarával együtt. Itt helyezük el majd a magyar világotudósok mellszobrát. A szobrok Öry Emil szobrászművész alkotásai. Tavaly avattuk Vámbéry Ármint szobrát, és az avatásra készülődve derült ki, hogy a jelenlegi Magyarország területén nem volt Vámbérynek szobra. Dunaszer-

dahelyen, a szülővárosában van Vámbéry-szobor, de Dunaszerdahely Szlovákiához tartozik. A szoborparkban egyébként többek között Körösi Csoma Sándor, Stein Aurél, Teleki Sámuel szobra is megtalálható. Teleki Sámuel nevét Érden iskola is viseli.

– *Érd gyarapodó város. Különös színfolt ez a mai Magyarországon, ahol minden hanyatlak. Csaknem minden településen iskolákat zárnak be gyermekek híján. Ez a folyamat, ha jobban belegondolunk, érthető is, hiszen egy érdnyi élet, mintegy hatvanezer magzat lesz évente abortusz áldozata. Érd gyarapodása pusztán a már említett beköltözőknek köszönhető, vagy van más oka is?*

– *Érd fiatal város, családszerető város. Itt sok a gyermek, ebből következően kinőttük az iskoláinkat is. Muszáj fejleszteniük. Ebben az évben sikerült elindítanunk a Gárdonyi Géza Általános Iskola teljes rekonstrukcióját. Az épületet nem bontjuk le, de teljesen átépítjük, kibővítjük. A XXI. század iskoláját építjük fel. Kétszázötven millió forint pályázati támogatást sike-*

rült elnyernünk hozzá, de ez az összköltségnek csupán az egynegyede, a többi a város állja. Boldogan vállaljuk az áldozatot. Tudjuk, a sokasodó, művelődő ifjúság biztosítja egy város jövőjét. Rajtunk is múlik, hogy születnek-e gyermekek a városban, ha születnek, merre indulnak, megtalálják-e a kultúrához vezető utat. Mi azon vagyunk, hogy megtalálják. Habár az iskolához, a művelődési intézményekhez vezető utak többségükben elég göröngyösek. Konkrétan az úthálózatra fordítva a szót, településünk ötszáz kilométer úthálózattal rendelkezik, ennek ötöde, mintegy száz kilométer aszfaltozott. A csatornázás ugyanígy áll. Ennek ellenére a város vonzza az új és új betelepülőket. Ugyanaz a pezsgés tapasztalható a városban, amely a reformkori Pest megyét jellemezte. Akkoriban rangot jelentett Pest megye küldötteként

szólni a diétán országos ügyekben, többek között Kossuth Lajos is ezért vásárolt birtokot a megyében. Reméljük, az érdi példa is ragadós lesz, és egyre több gyarapodó, jövőjét a gyermekek vállalásával, nevelésével, iskoláztatásával megalapozó település lesz az országban. Mi ezt egy városépítő programmal, a Batthyány-programmal alapoztuk meg, amely, már említettem, nevét Érd XIX. századi újjáépítőjéről, Batthyány Fülöp grófról kapta.

Véleményem szerint a kultúra kiemelt szerepének elismerése nem hit kérdése, hanem józan belátás. Közösséget akarunk teremteni, közösség pedig kultúra nélkül nem létezik. Ugyanezért támogatjuk az egyházat és a különböző vallási felekezeteket is, mert a vallás is nagyon fontos, ha nem a legfontosabb közösségszervező erő.

Meggyőződésem, hogy egy város nem csak az adott pillanatban benne lakók összességét jelenti. Egy város közösségéhez hozzátartoznak mindazok, akik valaha ott éltek, és tettek érte valamit. A város építészeti közege sok mindent megőriz az ősök keze nyomából. Aminek nem maradt látható nyoma, emléke annak is jelen van a várostörténetben, az itteni családok történetében, a levéltári iratokban, a fennmaradt legendákban, mindenütt, még az újonnan érkezők viselkedésében is. A kultúra, kiváltképpen a művészet éppen abban segít bennünket, ma élőket, hogy a múlt, a jelen és a jövő szereplőit egyetlen közösségként láthassuk, ismerhessük meg.

Oláh János

